

ՀԱՆԴԵՍ ՀԱՆԴԻՍԻՑ

ի ի

ԼՐԱԳԻՐ ԼՐԱԳՐԱՑ

ՈՌԻՍԱՀԱՑ ԹԵՇԻՑԵՐ

ՄՈՒՐՃ (Թիւ. 8). — Ամսաթերթին առաջին յօ-
դուածն է Պ. Ա. Ակադեմիկ և Ալեք օրին ց վերագրով
շարունակելի մի երկար փրազանան թիւն, ուր կը պատ-
կեր հոյ կենացքն առնուած առվարձն մի տառա-
նիքու որինաոր նշանաներու պատմութիւնը բնական
դրժերով նկարուած է. ուշագրաւ է փարավառի օրուան
առաւտեան ըլքասակ խաղերը. Վեսին գիւղավաներն
են օրինրդ Մարօն և անոր փեսացւն Մուսան. առա-
ջնը վարպատիք օրը մատութեամբ մը կը յափառա-
կուի « զաշի պօչուկ » աւազաներին. սրանեամի է
Մուսայի տեսարքութեան, երիտասարց իր Մարօն գնաւու-
հանը, ամեն ճիզ կը թափէ. և վերջապէս զգայուն ա-
շուզի կերպարնոց կը դանէ իր սրբելին աւազանա-
պետի գեղեցիկ վրանին մէջ. ուր ինք կը մայ իրքե-
գիշերային պահապան. Հոյ կը դադրի վեց: Վերէ յու-
նու պարուն թուզով: — Բանաստեղծ Ալ. Մատուրեան
երկու քերթամանով կ'ողարք հայրենիքն ատարձանա-
թշուառ զաւակիրք, որնց մասին ի հիմակու բախտին
անզու որդիք անտարքի կը մասն ու լոյ խօսք նոյն
հայրենիիք զաւակ ատցան տերեւելուն եցրաց կը հո-
մարնին... Բանաստեղծ Ալքեր է կը զոյէ եղուօր որ
անզօր լացին անձատուուր եղած, սպառիք պէս ող-
բացեր և կեանքը, ի զոյր սպասելով շոշողուն արշա-
ւրին... Առանձնա՞ Կ. Փալուս մի քանի ամիսերէ ի
վր ԱՄՊԱԿԵՎի թուզ ու թեմեն ինդիրը համանան
թէնէն կերպարնուած կը նազորէ: Այս յօցուանին կը յափա-
ռէ Պարտեանակի Ալուսուց գաւառ մատութ
մատութ հայր խանչի նկարպիքը. ամենազիր կը
պատմէ թէն տեղազիր հոյերն զաւառն զազանային վա-
րիչներու տեսքն ինչպիսի ամբարիչ հաւածանիք են.
Թարիսուած են. հոյ մեր նահատակ ծովովուրգը, ընդ
ամէն 2700 անձնու կը համարուն, և ամէն ալ մասու-
ցան իրնու մարդնի լեզուն: Ամսագիրը կը զանգատի
որ այդ բազմազարար հայութեան փառ մասերն մին
խպատ լըուած և ազգային հոգեւոր առաջնուերէն և
գրական գործիքնեւն: — և կարիքի հնուուց յօցուու-
ծը իրական կեամբէն առնուած պատկեր մ'է: Վերցի-
շեալ նկարագրութեան նման սրտաշարժ: Ամսագիրը կը
պատմէ Միմոն անուած բարի դիւզացինն երշանիք երազի:
Նա ինքընըն կը տեսնէ իր սպական բաւարիքը դաշ-
տերն մէջ ուր բազմաթիւ եզներով կը վարէ գորենք-
մամանակը կը հանի, նա առաս հունձք կ'ունենաց:

Եր յատուկ առատամեանութեամբ կային շուրջը
զանուած գիւղի աղբատաներուն կը բաժնէ ձեռք ըե-
րած տրեեց: Այս որդենաւ երազը կը խանգարուի զաշ-
եանաւ անդուն նորինանեներու պատմամիամ: Այսնու
արդէն առավել եր իր տան հարկը, առայս վաշխառու-
ները կը սփսի տանջիչէ հայույշել: որ կրին հարկ առ-
անու. բայց նու աղքան է ու անկարող: Տեր կրնար կրին
վարել, վաշխառուներու անսանեմն տարգութիւնը
զաւզաններու ու կուլիներու տակ կը ջախչախնան Այս-
նունին սովորեց, և շլջույի զարկան բան կը նետեն: Այ-
ս վերանաց այդ իրական պատմութիւնը, Եղաց տուզով
ամբարտմեան յացբանակը և բաւառունքն անդու
ուորփանին պարտամիւնչը: Այս կայսութեան ուժուած երիտա-
սարդ Այսնունին անիրան վաշխառուներու առջև զայրու-
թի գանագին հեկենակը մը միան ցոյց կը տայ: . . .
և ինչ էր կորոյի երիտասարդին պարացը... Լէ Հայոց
զարկանութեան ամէնն նետաքրքրական էջրէնն միոյն
Հովհաննանին Հայոց բարգարակն և գրական պատմու-
թեան վրայ գրած է: — Ամսագրի ամէնն աշշագրա-
րաժիւններն մին ի հրայ համարուի և Ըստեախօ-
սութիւնը ու, որ ընթերցողը նոյ և սուր լիզուով ազ-
գոյին պատմութեան և գրականութեան մաս խոսոց
զերերու մասին թուուցիկ տեկնիկամիւններ կը զանէ.
այդ բաժնին մէջ Պ. Լէ զարմանալի գրախառական մը
նուիրած է և Պատկերազարդ Հայոց պատմութեան ։ ։
Յարա. Հրազդարկախօսը կը պահանձէ որ ցա արդի
քննական հայութառութեանց կազմուէն նոյն զառադիր-
քը, որ ամէնն սուրբին զասարանի զեւաբասիկի աշ-
կերներու համար սամանաւուած է: Ենքն առանց ար-
համարելու իր կամքիրը, կ'ըսնիք որ քննական դիտա-
ցութիւնները ենթէ հարկաւոր և աւանդուիլ և ծաղկոց ։ ի
աշակերտաց, նոյն կարու և կատարել զասառած: ։
Յարդ, քննակատը նոյն զըբին մէջ եղած կիշենները
էին են, կ'ըսն բայց շաս կը ցաւինք որ նա իր լուրը
թէրմին մէջ թեմեն սիալ մը կը գուրութէ. որով
այսի կը համբարիք ըսնէլու, որ ի բաց առեալ մի
քանի կենդանակիրներն, միւս ամէն կիշեններ յատկա-
պէս նոյն զասագրքին համար գեն նոր պատրաստեր
են: — Նոյն պատկերներու հայկական տարագները հա-
րազար չի համարիք. մնան այդ մասին իրն շնչը գի-
մադրէր, միայն կը ինդրէնք որ մեզի պէս հայրնիքն
տարագնան նոյն կերպուն, ինքը ցոյց տար նոյ «օսարին»
կերպուն կեցած իր զատ հարազար տարագները. «Ար-
բագրուելու պատրաստ ենք».

ՄԵԾԱԿԻ. — Յուրիս հիմ (Հ. Տ.) ազգին մեն որբա-
ռիրի Գրիգոր Զանշենին մատուցած միաւոյ տարե-
դարձ էր. ողջ օրն օփառ մինչև այսօր՝ ուր ո՞ւրիշ արհներ երախավարութեամբ կը բարանի, ևա-
զագեաք հոգի պահանգին կատարուեցին ու կը կատարուին: Այս ՄԱՍԸ Նշան էր որ մեր ազգը ապե-
րախու չէ, գիտ յարգել այս անենուն յշխառակը, ո-
րոնց կեանը ամբողջովին ազգին օգտին: Թշուարժ
օգնութեան հանր նուրբառած է: «Մշակ չը վերին
աստիճանին անձանացաց Զանշենի յիշխառ-
ակը, իր էկերէն անպահան ցեղեւն ուրու մասին իրաւացի
դրաւարիք, և այս ընթերցուցաց մեն մասին պարու-
անաւութեան փող նշելով: Լրացիր իր 1624 թրոգ
թերմոն նկարագրած է Մոսկվայի հայ էկեղեցու մէջ
կատարած Զանշենի հոգեւանգութ հանդէս և այս
առթիւ բանասեց Ա. Մատուռեանի խօսք հանդի
մի քանի մասին հրատարակած է: կը զի՞ «Մշակ»:

«Ճանախուս, շեշտակով թէ հանգուցեալ Զանշենին
միշտուն գիրապաններն իրց, որոց զանապանթիւն-
ների դիմացու հայ որդիինին պարուածը որդիւու, որ
արանց մի կառ հայ տալու համար, վերջացրեց իր հա-
ռապաննեալ խօսքով! իւ այդ հայ որդին անձաց
լըմունդիւրը պար որնուու և հանգուցեալից միշտ
ազգէն, ազգուու ևն նըր այսինք զմաւառ հոգու հա-
մար: Իսկ որդի ազգուց անձից տակ չէ համարն եր-
կնոր: թթուառի որնուաց անձից տակ չէ յանի և
կատածոյ պատին:

Հանգուցեալ Զանշենին իրն իր անձնին միակ ուժով
հոյ անձնի՝ զբիւտներու անձնանմէն օգտառներ հասց-
նելու համար, անստարկոյս, խօսկու կը յշել լրագիրը,
խոչոր նըրգիմնթեանց բախեցան: բայց նու մի քանի
տարուն ընթացքից մէջ՝ արիքար գործեց: տասնին չսփ
որրանցնեց բախանու համար, կրօս մեն զումաններ
համարէլ ու հոյ պատապարէլ փողոցներու մէջ մանե-
րունչ ազգին մեր ու փերաւոր որբերը: իր կատարած
գործ շտու մեն էր: Տիռու է ըսէն որ ուսուակյ մա-
մուլը ի յիշխառէ այդ որբերու անձնանմէնի բարե-
րարին, տակու թի փարբէ հաստառի մէջ չէ հրատարակեց
անոր կենսագրութիւնը, ուր նկարելով անոր թշտա-
ներու նուրբառն սիրու: հոյ հաստարակութեան մէջ
հանգուցեալ անցուու կրօս: իւ հաստարակութեան մէջ
գործին հետեւողն կրօս ունենալ իր բարերար
գործին հետեւողների: «Մշակ» (թ. 164): Հարաստա-
նի մէջ կերպանացի հնագիտաց պեղութեարու մասին, մի
քետարքրական յօգուած հրատարակած է, ուր կը կար-
գանք.

«Ե. Լեմանի և Ա. Բելլի մատիկ պատապարէլ հա-
տաբերէ արշաւամբն էլ իջրաօիք նախանեանութեան
և պատմուում: այս գլուխուր նախանաց պետոց և լի-
նի Հնա-Հայաստանի և Փաքը Ախայի մի քանի հին,
նշանուոր և պատմական բազումունքի ուսուանակու-
թեան համար զնանաման պետառներ անելու... Այժմ
Ա. Բելլի սկսէլ է Հնա-Հայաստանուու իր կատարած
նախանացին, աշխարհաբանն, պատմական և ասր-
տարապետական պատմասիրներին արթիւոր մի
ամիսին նովուածուով հրատարակէլ, ուր բարկացած է
մի քանի մասերից է:

Լեման և Բելլը հնագիտաց Վանայ կողմերը դաշ-

հայկական հոսթիւները պայմ Պերիինի մէջ փոխա-
դրուեն կառ և սեպակի եւ թիրառուուկ 500 տարի առաջ
թիրակի կառ և սեպակի արձակագործութիւններու և ինք-
ուանակերպ պատկերներով քանդական անունները.
2000 հաւաքիւններէն նիգովները, քանդակապարդ լապտեր-
ները պատմական յիշխառանիւններով կը հասուիկէ տախ-
տակեր կնքուած տուփեր, և պյան: — Ցիքրան սուրա-
զութեամբ և Մշակ չի (թ. 176) բարիկան թղթա-
կոց մէջ, անուսուն կենսագրանիւններով կը ծանօթացնէն
բարիկան իսչ նկարիչներն Պ. Պ. Լիսուն Հանին, Զարպի,
Զարպեան: թերկեսէնն, թերկեսէնն, Գնորդին,
Գնորդին կառ առողջ է որոշէլ թէն յօդուանդագիրը գեցա-
ռուական աւքանի քննէ՛ր ու քննապատքը է այդ հայոց-
դի նկարիչներն, թէն նու որ իրն թերարքը է անձնա-
կան բարեկամութիւնն կամ համակարանը: Պ. յօդուա-
նագիրը զավանանի բրտելին Պ. Հանէնի կու տայ. Պ.
Զարպեան կը զովուի բրտելի բրտելի բայ նկարիչ: բայ կը
պարուած պազաման ըլլալուն համար, նու Պ. Հա-
նէնի կը վովուի եւ իր զովու մը պիստ տար իր նկա-
րագրութեան: Մեր վանցին նուրիան շոյու թղթա-
կոցներէն և նու որ ազգը վանցի մը կը պատի իրեւ-
ուորու: այդ պարուի մարգանութեան հաւատու-
թիւն մնացած ըլլալը, թիք հրատարական է իրն յօ-
առու պիստ, և մերեւուն զրով զըրպարծ է
կիս (ինչպէս նաև իրն նուր մի այլ ժրախան ուսու-
աց զրէ), որ ասէն մի հրատարակամասն դղուու-
թեանը մասն աշաւատի երեւոյթեան հնաւար, մեզ ամբ
արթիւոր շըմասներն, այլ տալով մասն և մասն և
դամասցած շեշտով... Միի՞!!! — Կոյ լոյ տեսած
զբրես մասին «Մշակ» իր թերմերուն մէջ (թիւ
186-180) համառու քննապատճեններ հրատար-
ական է, մեն մասը լազող և լայ գրած, պատմար կը
տեսնեն ստարաբեռու բայ հայու մասին զրբերու:
բայ տառ աշակեան մեղեկութիւնները: «Մշակ»
ընթանարքն աւելի նկատուածնեան կամած ուսու-
աց մամուլի արթիւորը, բայ թէն ոտաճառաւնի Պ. Լեսի և կիրամ-
ութեան զրոյնց և Պ. Խորեազապատիւնն (Արքն): «Մա-
րտիկը շըմասցերով ժողուածները, որոնց նպաստին
է ուղարկի ուղովդեան կամ հաստարակութեան մէջ
մտած վեր հանել ցաւադար բարերը, անաշանութեամբ

յնագատաներ զանոնք, խել թիւն ծուռ ու մոշար զա-
դափարները և ներշնչել Աստրանիին ողին - լիս, դի-
առութիւն և աշխատանկ:

Թ Բ Ք Ա Հ Ա թ Թ Ե Բ Թ Ե Բ

ԱՐԵՒ Ա Մ Ա Խ Ո Ւ Ն Ի . - Յարէկլատկ Մ. Մատո-
րէանի հաստատուած, թրանայ ճաղութեան տիրու բար-
քերը ձակելու Նուկրագործուած հանեսու իր 17երրդ
պահով, մարդկանի կարս թերութիւններէն մըոյն,
Պարաւանցի և մնոյն հետեւանքին վրայ, լուրջ յօդուած
մը հրաւարակած է. որուն բնարան դործած է ծիրու-
չիթօթի հետեւեալ բացարութիւնն:

« Պարաւանցին ու մարգարներ չառ սիրոյ ոգին, կը
նախու բան, որ կարու է կռատիւնն համաւ, այս չի
կրուր մերունի կամ պահն թակարկին իր մը, ոյն ինչ
էմի ըլլայ երկանցին մասնայ :

Մամուլը այդ իրաւացի բնարանին վրայ կը տարածէ
իր առու, ցոյց կու առյ թե ինչ է պարաւանցի, որ
շատ քիչ անգամ զբարառութենէ զիր կըլլայ: Յօ-
դուածնին սլաքները ուզզուած են թրբաւայ հաստա-
րակուանին Պաղցիւական գրակարաններ հար-
տանէին ներ խուճած ասեն, մեր նոյն հաստարա-
կուանին, միայն վրան ու սփակը քանարելք իւ սորդի-
ցոյց պլ պարաւանցի, զբարառութեան և մնուն զարց
բարքերու գաստիւարակն ալ եղաւ - Calomniez, са-
լունիչ; իւ ըստ առյուծ զելուած չէ: Մեր մամուլը
շուտու սորդիցան այդ գառա և մկան նոյնը աւան-
դէլ թշունին կամ համարակարք համաձեռն մեկն
վերն պարաւանցին ու զբարառութենը եղաւ, պր
զինքը երկար ատեն խոցեց ազին փափուկ կազմո-
ւթիւնը, մանաւանդ այն ատեն երը, մամուլը կերդուա-
ցած էր միայն թթարաւայց մէջ. ուրախ ներ ըստու որ
պո որ նոյն կերպունէն գեց իւ այդ գոփուային զելու
բոլողներու բայն կը բարձրանայ. « Մամուլը ը կազմա-
այդ բրան զերքն աւերիչ արդիւնք:

« Բարոյն սկզբունքը, պատակարութեան կանոնը,
ՊԱՏԵԼԱՌԻԹԹԵԱՆ ԾՐԸՆՔԻ հետզետու մասաւայու-
վրայ ենք... Այս թերութիւնները (պարաւանց և
զպարաւութիւնն) ու մասու զէշ հետեւանքներն են որ
մասնաւորապէս նկատութեանն արձակ կը տեսնեմ,
շատ ցաւալի է որ ասուն մեր համերաշունթեան ար-
դէն թուլցած կասարան հետանուն ինգել, և արդի
տարուած միանի մէջ աւելի ցիր ու ցաւ ընել և որ
մալ բոլորսին փաշնել կ'ապահուան :

Աերեն բնէ պետք է ընել, շարաւանին միեւնո՞ն ա-
ւերիչ դրութիւնը... Միեւնո՞ն պարկին մէջ (էջ 714)
գաստիւարկ Աերգերանի հաստարուելիք բանեւէնիս-
տակակ հանգիսին առթիւ; հրաւարակաւած է մը յօ-
դուած, ուր երախաւագիտութեան մայմը անկեզօքըն կը
նուացէ:

ԲԻՒԶԱՆ ԴԻՒՆ (Թիւ 1444). — բահասանց
Տեմիքիսկան հիւանդանոցէն առ « Բիւզանդիոն »

մի յօդուած յըկեադ, կը յօդուած Գ. Ա. Զեսէկցեանի
խերագրած և վաճառականաց առանորոց > անուամբ
տերուալիկն, որ անէն ամիս ըստ կը տեսնան հայ զա-
նառականներու. համար շանեղն յօդուաններու: իսո-
նաստեղը վաճառականութեան դպրոց մը հիմնարկելու
համար, նազար սոկին կը պատօք. և գեն պատօքիու
պահեանի շունչիմ կը լուսաւ: Այս ենչին

Երգնակյն թղմակից մը (թ. 1440) տեղուայ Ա-
յարգին եկեղեցոյ մէջ զանուած բանենչըրու մասունց-
ներու վրայ կը խօսի և աւելի անոնց մէջ կնաց փայտ
անուածութիւններու մէջ խաչի մասին հետեւեալ տե-
ղեկներուն կու տայ: Այդ խաչին

« Թիւներուն մէջ տեղ, փասիք մը կայ, ուր պատկին
ներքւ կը պահնկակի թանկագին մասունքը թիւնե-
րուն և իրանին կրայ զանարկուած են խաչանին զար-
գեց բարձրաբանզիք, որոնց ցով ու բարսրիլը նշա-
նագրուած են քանի մը սուրբքու մասնէնք, ու առու-
րուց և վազնուց սուրբքութիւնն ի թիւնանու
կայ և ի ամա փայտն կենաց որ զիրիս-
տու պացարեկաց վան կնեաց աշխարհն: զարիկակ
և յօրնին է ի Սարբաւ գրց պատմութենք որ Ա. Լ. Ա.
սարուին ի Տարաւ. Ս. Նշխարըն թէնին Սկովէնին
Յուշանուն: Եղ ան և մաս ինչ նշանաւու ի վայ-
լուս անձն իւրա, ի զարուել սոցաւ համաւ և սկզբու-
թեան եկեղեց Ս. Կարսպետու և եղ անդ: ի թուն նի
Ցիւնի և ասմանակի արբեկիսկոսու, տեր նիւրսու, շնեցիր զան և
Վուսուու նշխարք եղի ի սոյն բարեխուաւ առ Քիրի-
տու Անուսու ի Յուղութիւն յանանաւ իւրա, և ի քար-
դուր Ա. Ա-նուսին Տիրաշնին առաւեկան ամուսույն
ի թուն նիւն: Այս առանուածութենէն կ'եւսէն: ի
թէ խուն պարաւանած մասունքը կենաց փայտնէն
և գովանուն Սկովէնի նշխարենքն են. թէ պյո վիր-
ջնանը բրտուած են հասաւորէ ձեռքու և նախասէն
դրաբն նշխարէն իւսի գրել եկեղեցն: ու նոյն թիւն
լուսաւորէ շիման եր. թէ տումարտն 721 (Քիրիս.
1272) թուականն Սարբի Ալբեկուիք: անոնց առաջ-
որդուն օրոյ յայսուած և ՀՀ տար վիրը անդ յա-
ջորդին նիւրսու Ալբեկիսկոսուն ենուոր Տիրաշնին
գարեին նշիրուած են խաչի մէջ ամփաւելով »:

Լրացիրը այդ յօդուածին մէջ կը յիշ նաեւ յիշեալ
արբեկիսկոսու օրոյ 721ին թիւն աւանի Զուխուակ
հայրացեան վանին մէջ. Մեծն նիւրսեւս ապանին և
իր սուրբ նշխարեւս գրւուս: Ալբեկիսկոսու հայ-
րացեանն նոյն նշխարենքը Տիրաշնի գանեց փիրու-
թելով, նոյն օրն յետոյ վանը նշիրուած կ'աբնազէն
կոչուուք է, զան զի ըստ պատմութեան, նոյն վանը ը-
րեաւ թագաւորը շնեւր է: — (Թ. 1447) Տ. Ա. Պա-
լեւն կը խօսի կարսու նշանաւոր կարմիր փանին վրայ-
ինսկա յայտնի է Հայոսսանիք էն տեղագրութիւնն-
ներէն, պյո վանը ըստ աւանդութեան շնեւր է լինեն
նշիրուուք որոյ: Երևոն հայրապետց կ'ամարտակէն դար-
ձնին, գանին անցը կը տեսնեն զՏիրամայը՝ կամքրափոյ-
զգեստներով, և յիշատակ պյո տեսւեան, Հայրապետ

Ասուս ածածնայ անուամբ կը չինէ մենաստան ու եկեղեցին, որուն գրեթե Տիրամօր զգեստին նման կարմիր քարերով կլինէ. Պայտեան եպիսկոպոս այս հրաշըը չի յիշատիքի նոյն գրանքը՝ Արքայանը կը յէլէ վարդին մեծակող համար մատուցեածին ու վարդապետները: ու կը մեշտափէ տաճարին գրան երկու կողմէրը գոնուած հետեւեալ երկու արձանագրութիւնները.

« Ալաջին — և Հազար երկերիր ժմի. թիւ լեալ, վասն մեղաց գտնին շարժեալ. Առոր ժաման բարորդին գիտեալ. Յակոբ արքին զգարիսոն չինաւալ. Ուն Վոլովիկ բառանու տառածուած ու ուստի Արք վասն զգուն ի վեր շարժեալ: Հաս մանակ ամսայարեալ. Դեւնու ի Պայտ հրաման բրեաւ. Այս եւս զին ինչ միշ ուղեցի շինաւալ: Բայց Տանար այլանու մացեալ. Հորդեն երկան ամ ամեցեալ: » Ինքը մասնաւ 1249 (1800) Նոյնեւմբեր շ. Մայր Աստվածյա զմեանեալ. Համան շինան ինչ յաջուածալ. Տորս ազգին ողինեալ: Առոր Տանար չըրեց շինաւալ. Դարեկայարք կարսազարդեալ. Յաւու լուսափայաւալ. Դեւն Վրուսի, պատմ աշխատաւալ. Երկու բարեկուր թիւնեւն համաւալ. Մունի կարսան արքայական արքայական. Պատմ Տանար ի գուսան յիշատակ ի թիւնեան տացեալ. Բոլոր խարենին յոր պատշաճեալ ։»

Երկրորդ արձանագրութեան պատմաւթիւնը կը վասն երացեն է ինն. Պատմ. Միջիմարեակ ձեռաբարց ցուցակին մէջ զունուած (էջ 401) հետեւեալ ոտուեր (Տ. թիւ. 81. ա. « Յիշին Ռ. Ալիմ. ին (1800) յուլիսի. Խթ. ին կայսիր վանքին ձեռք զարկին շինելաւ ։ Առոր տարեկիւր նոյն է արձանագրութեան հետ, ուրց ու ամեն, արձանագրութիւնը Հոկտեմբեր 27ին կըւ, ինչ ցուցակը յուլիսի 28ին. անաւրայսու արձանագրութիւնը իրեւ ընափառ աւելի է ճիշգ կրնաւ ունելի ճիշգ կրնաւ ընափառութիւնը: Միջնոյն ցուցակին մէջ կը կարտանը (էջ 460 — « Ալլէ ասացեալ ի վերայ Հնենա կարմիր փանից բայց այս որ ի շարժից եղեւ աւերակ: ի հաւ է իմ զեղեց ողբալ որով պայտ պատրաբառ ։ չի կայ մուռական և ողբազոյն անունը, որով կարելի չե ստուգել, թէ նոյն վարդին որ բայց այս ամեն ամեն ե այդ ողըը — (թ. 155). Ալլայս զնիքն ներից զնուու արքաներն, ամենեւ զավառն և զպառն գրիւն Տիրայց վարդապետը, վարդապար նկարագրեր և տառով յօդուածին իր մորքն ամենեւ փալիւու ու սիրանոյ դոյներն. գա և չի հաւատիր ։ պառ ու ներշնչառով արձակ քնարերագրութիւն մնան, որուն ներտանակութիւնը կը դրաւ ։ ընթեցողին ուշագրութիւնը: Երանի թէ երկարաւու թիւթային այդ քնարին զգայուն լարերն:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐ

ԳՈՒԹԱՅՆ (թիւ. 6). — Ալային յօդուածով (Կոտակ) Պ. Մեծասուրեան ցայց կու առ ազգին մշակ հաւատակութեան մէջ երկարագրութիւնը իր առեւ քրեց ատարելու համար հարուստ զուտամիւրուս տէր բարեկաց կոտանելու անհրաժշտութիւնը. առանցանք կը գրէ այս կատանելու վրայ, որոնցից շատերը հաւատակութեան մնաւ օգուս մէ շունին: — Հ. Տիշլոյ

Եղիկը ճանաւոր եղանակը կը սորինցին մի քանի էջ յօդուածով: — Երկրագրածական երկու գործիներու նարանի և Լուզի վրայ հակիր տեղեկութիւններ տաւած է Լ. Խելաւու: — Աւշադրութեան արժանի են կենակն անցած ծիրախութիւնները: պիշտական առողջապահութեան մաս միշ դրամակ գործածնենքը: — « Գութման չ ոչ միան դաշնական գիտութեանց մասն կարեւոր տեղեկութիւններն կու առայ այլ իրմէ ինչ որ երկրագրութակն անտեսութիւններ կը խնդրան: Խարագրամիւնը նաև մականի բաժնին մէջ գուացութիւն պատասխաններ կու առայ: — Ահաւասիկ մեր մշակներուն համար՝ խիստ ոգագուր մերթ մէ:

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱԿԱՆ: — Փարիզու այս թէրթը որ որդին և Բայզանվէս ի թիւթեցողաց ծանօթ է, երկրորդ ըրանի յարատարագութեամբ դիմուի կու առ ընթերցաւոր հասարակութեան, որ պատրաստ է քիչ ասենեն երկրորդ շըշմար սկսիւ: աւելի օգտակար ծրագրով: Պիտի հրատարակի ազգային և գիտական խթագրագաններ, համարական գաղտնական գաղտնական թասամատիւններ, գիտական տեղեւութիւններ, ուսումնասիրութիւններ, կենսագրականներ, նորութիւններ, պայտային և տարացեալ թիւթերուն վայ քննադատականներ, առանցական հարցերու, արտասահմանի բարձրագոյն և միշնակարգ գաղտնաբառներու վրա տեղեւիս թիւններ և այն: Ամեն թիւթ կը բաղկանայ 32 էջիւ (Երբեմ նաև յուելուս): կը հրատարակի ասեն ամիս տարեկան բաժնեկիւն 4 ֆր. (4 ր. 2 տար). Հաստ Մ. Baghdassarian. 4, Rue Ortolan — Paris (օշ): Զնիք մանաւ յարուելու: որ յօդու պազոյին մանկույն, աղքան կրթասաններու համար, Պ. Պատասարանների կու բաժնեկին միայն կը պահանջէ: Ահաւասիկ միւն թիւթերուն համար ընդորինակեր զնուղութիւն մէ որ թէեւ իրու համաստ, բայց անհատական խթագրի մէ համար թմանկային է:

ՓԻՒԽՆԻԿ: — Մի քանի տախէ ի վեր լրա 48 տեսնայ Պ. Ա. Բիբրանի եղանական գաղթականութեան շաբաթամերթիւնը. որու սկիզբն միւնէն վերջին (թիւ. 19) պրակը քննելով, յայսոնի կերեւի թիւթեանց օրագրը մը ուղղութիւնը ունենալու: Պ. Բիբրան ամենեւ աւելի կարեւութիւն կու առ տեղեւու պայտին և կրթական կամ վարժարանական ննիքներու: Կրթագրելի էր ու « Փիւնիկ » շախմանթացն աւելի արդիական ըլլու, բացմակողմանի կարեւու նիւթերու պարանագութեամբ: Պ. Խմբագրեն քանի որ ձեռնաւութիւնը չէրին պրակը կը խոսանայ Տիգրանկամբն կենացարական հրատարակիւ: հետաքրքրական է և միանգաման ցանկաւի:

Հ. Ա. Ալիսինան

